

EUROPA DE ACASĂ

Istorie și tradiții pe Valea Ialomiței

EUROPA DE ACASĂ

Istorie și tradiții pe Valea Ialomiței

O călătorie în lungul râului Ialomița, mergând în amonte, este pentru orice drumeț o călătorie înapoi în istorie. Aici, în dealurile împădurite de la poalele Carpaților, românii au găsit adăpost de-a lungul veacurilor. Fugind din calea vitregiilor istoriei, din calea migratorilor păgâni ai întunecatului Ev Mediu, românii și-au găsit adăpostul și hrana între dealuri ascunse, pe plaiuri montane, pe cursul unei ape curgătoare. În astfel de locuri ferite s-a format poporul român, cu datinile și obiceiurile sale, cu limba și gândirea sa. Valea Ialomiței este unul dintre aceste locuri.

Dar dincolo de farmecul istoric, pe care îl degajă satele pierdute pe malurile Ialomiței, zona mai oferă călătorului și peisaje mirifice, priveliști încântătoare, precum și o mulțime de locuri unice în țară, menite să stârnească interes și curiozitate, să umple în modul cel mai plăcut un week-end de hoinar.

Moroeni – comuna de la poalele muntelui

La Moroeni se ajunge cum nu se poate mai ușor, pe drumul național 71 care leagă capitala de Brașov. Trecând de Târgoviște, mergem spre munte, cale de vreo 40 km, până intrăm în comuna Moroeni. Muntele este la doi pași. Nu vom zăbovi mult în comună pentru că ne-am propus să începem călătoria noastră de la obârșia Ialomiței, așa că vom urca în munte înainte de toate. La ieșirea din Moroeni spre Nord, vom urma indicatorul Hotel Peștera, urcând cu greu pe un drum forestier care ne va duce până pe Platoul Padina. Drumul poate fi parcurs cu automobilul, deși, este o provocare la adresa oricărui șofer, cu puțină măiestrie se poate reuși. Drumul trece pe lângă Sanatoriul TBC Moroeni, unul dintre cele mai mari unități de acest gen din Europa. Construit în perioada interbelică, după model elvețian, sanatoriul se află situat în Parcul Natural Bucegi, la o altitudine de 1000 m, într-un peisaj splendid. Pentru a ajunge la izvoarele Ialomiței însă, trebuie să ne grăbim, așa că vom lăsa în

urmă silueta impunătoare a sanatoriului, ascuns după brazi, și vom înainta mai departe. Nu după mult timp, pe partea stângă a drumului, privirea ne va fi reținută de cariera de piatră de la Lespezi, de care ne desparte o imensă prăpastie. Inaugurată pe la începutul secolului trecut, cariera oferă rocă calcaroasă pentru fabrica de ciment din Fieni. Deseori, liniștea muntelui este tulburată de zgomotul detonărilor de la carieră, însă locuitorii pădurilor par să se fi obișnuit cu zgomotul: nici un foșnet de frunze, nici o bătaie speriată de aripi. În Bucegi, domnește o liniște absolută.

Pe măsură ce înaintăm, peisajul devine tot mai amețitor. Dincolo de coloane mândre de brad, ni se dezvăluie imagini impresionante, cu versanți stâncoși și abrupti, printre care apele Ialomiței își croiesc drum învolburate. În curând, poposim la Cabana Bolboci. Așezată pe malul Lacului de acumulare Bolboci, la o altitudine de 1460 m, cabana ne oferă cazare și masă într-un cadru natural pe care n-am vrea să-l mai părăsim vreodată. Lacul Bolboci, care deservește alături de Lacul Scropoasa uzinele electrice Moroeni și Dobrești, este înconjurat din toate părțile de versanți abrupti și păduri zvelte de brad, părând desprins dintr-un basm. Apa sa este extrem de rece chiar și vara, dar foarte curată. Lăsăm însă în urmă întinderea parcă nesfârșită a lacului și ne continuăm drumul, spre Cheile Tătarului. Către inima muntelui, relieful începe să fie din ce în ce mai mult dominat de forme spectaculoase, cum sunt hornurile și abrupturile de origine carstică, dar și chei strâmte și periculoase. Ialomița își croiește drum cu ambiție printre stâncile muntelui, cu ape nerăbdătoare, spumegând furioase printre cascade, ca și cum o luptă a voințelor s-ar da între râu

și munte. Alte stânci se înalță amenințător către înaltul cerului, ca niște străjeri tăcuți ai puterii muntelui. După ce trecem cu bine de Cheile Tătarului, drumul ne duce în Platoul Padina, unde regăsim liniștea și serenitatea Bucegilor. Ialomița

șerpuieste domol, parcă în bună înțelegere cu muntele. În zare, se înalță semețe și ocrotitoare culmile Bătrâna, Doamnele și Obârșia. Aici găsim multe posibilități de cazare, pentru toate pretențiile. După ce ne tragem sufletul întinși pe iarbă, respirând aerul tare de munte, mergem mai departe să vizităm Peștera Ialomiței și Schitul Peștera.

Aflată pe versantul drept al Cheilor Ialomiței, la o altitudine de peste 1500 m, peștera se desfășoară pe un singur nivel, cu o lungime de 480 m, în inima Muntelui Bătrâna, din care doar 400 sunt accesibili turiștilor. Cea mai mare surpriză însă este mănăstirea care se află chiar la intrarea în peșteră. Un loc plin de liniște și speranță, ascuns într-un tărâm uitat de lume, este tot ceea ce poate visa călătorul ce străbate aceste meleaguri mânat de pofta de tăcere și răcoare, departe de zgomotul orașului. Încă din secolul al XV-lea, sihaștrii de prin zonă se ascundeau în

peșteră pentru rugăciune. În interiorul acesteia se mai găsește și acum o stâncă numită Piatra Altarului, unde pustnicii de odinioară se închinau lui Dumnezeu. Legenda spune că, în secolul al XVI-lea, fiind urmărit de vrășmași, voievodul Mihnea cel Rău a găsit adăpost în peșteră și a decis astfel să zidească o mănăstire acolo. În mai multe rânduri, biserica a ars, cum s-a întâmplat de pildă la 1818, când a fost reconstruită cu ajutorul preotului Gheorghe Ion Baltag și a ieromonahului Gherontie din

Pietroșița. Pe la 1901 a fost ridicat un nou schit, cu ajutorul ciobanilor din zonă, însă și acesta a ars zeci de ani mai târziu. În 1994 a început zidirea unei noi biserici, la intrarea în peșteră, și care a fost sfințită doi ani mai târziu cu hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel.

După plimbarea în peșteră și convenita închinăciune la mănăstire, ne continuăm cu curaj drumul spre noi culmi ale Bucegilor. Trecând pe lângă Hotelul Peștera, ne apropiem încet-încet de telecabina care ne duce la Babele, dar vom prefera să urcăm pe jos, pentru a putea admira pe îndelete minunile pe care ni le dezvăluie Bucegii. Urcăm cu greu Piciorul Babelor, o coastă abruptă care aduce chiar în fața Cabanei Babele și ne oprim pentru un ceai înainte de a admira cele mai misterioase dezvăluiri ale Bucegilor. Parcă aerul e mult mai rece aici și cerul pare a se înnora. Ne aflăm deja la peste 2000 m altitudine și nu este neobișnuit ca valuri de ceață să apară de niciunde, întunecând zărilor. Privind Babele, orice călător rămâne surprins. Specialiștii spun că sunt martori de eroziune, formați prin erodare eoliană diferențiată a straturilor geologice. În singurătatea muntelui, ele par a fi mai mult, un mesaj dintr-o lume de mult dispărută. Impresia devine copleșitoare atunci când ne oprim în fața Sfinxului. Din profil, ochii, buzele, bărbia, devin atât de clare, încât trăim cu toții surprinderea și uimirea pe care au avut-o toți călătorii ce au trecut pe aici. Cunoaștem trăsăturile din fotografii, dar aflați în fața lui, Sfinxul ne copleșește.

Prima fotografie a fost făcută frontal, pe la 1900, dar numele de Sfinx datează din 1935. Mulți istorici consideră că locul era unul sfânt pentru triburile care vor fi locuit aceste meleaguri înaintea geto-dacilor și prin intermediul acestora faima megalitului ar fi fost dusă în Egipt, unde s-a construit la Giza o replică rămasă la rândul său faimoasă. Astfel de mituri sunt numeroase și, deși sceptici la legendele care împânzesc asemenea

locuri și ferindu-ne de născocitori contemporani ai unor asemenea legende, nu putem totuși să nu ne plecăm în fața puterii naturii și a misterelor muntelui.

După ce ne vom fi odihnit, ne continuăm drumul către Vârful Omu, cel mai înalt punct al Bucegilor. Acolo se va încheia lupta noastră. Ceața vine și trece în valuri, dar ne facem curaj împreună cu alte grupuri de turiști hoinari cu care ne-am întâlnit la un ceai la Cabana Babele. Pășind pe poteci înguste, așezate sinuos de-a curmezișul versanților, ocolim Muntele Obârșia urcând mereu în altitudine. De pe traseul nostru, se poate observa în depărtare, către răsărit, stațiunea Bușteni, așezată pe Valea Prahovei. Odată ajunși în cel mai înalt punct al Bucegilor, la peste 2500 m altitudine, ne putem desfăta privirea cu noi peisaje încântătoare. Observăm că brusc, vremea parcă s-a înseninat: muntele ne răsplătește pentru strădania noastră și ne oferă tot

ce are mai de preț. Iar liniștea și splendoarea sa sunt, într-adevăr, de neprețuit. Ne vom întoarce pe alt traseu, pe la Cascada Obârșia Ialomiței, prin valea ce desparte Muntele Obârșia de Muntele Doamnele. Traseul e mai domol, dar la fel de spectaculos. Muntele ne este prieten și imaginile pe care ni le dezvăluie sunt mai puțin sălbatice: întâlnim turme de oi, stâne și ciobani. Este deja seară și turmele se întorc la stâne, însoțite de zgomot de talangă și de lătratul câinilor.

Așezându-ne pe marginea potecii, privind în zare către stâne, nu mai știm în ce secol suntem. Timpul s-a oprit; aici suntem în puterea muntelui. Vom înnopta la una din cabalele din Platoul Padina, unde ne vom bucura, la lăsarea nopții, de un foc de tabără, alături de noii prieteni. A doua zi, vom continua drumeția în satele de la poalele munților, în căutarea tradițiilor.

Pietroșița, unde odinioară se țeseau covoare...

Coborând spre sud, în direcția Târgoviștei, ne vom opri pentru un popas mai lung în Pietroșița, ultima așezare aflată încă sub ocrotirea muntelui. Păduri dese de brad și de fag, înconjoară cele două sate ale comunei, așezate de-a lungul Ialomiței. Cea mai veche mențiune documentară referitoare la Pietroșița datează din secolul al XVI-lea, din timpul domniei lui Alexandru cel Rău, nepotul domnitorului Alexandru Lăpușeanu. Probabil însă că așezarea era mult mai veche, precum majoritatea satelor de pe aceste dealuri. Locuitorii se ocupau în vremurile de odinioară cu creșterea vitelor, prelucrarea lânii și a lemnului. Ulițele Pietroșiței erau pline în trecut cu dulgheri, rotari, olari. Fiind așezată într-o zonă adăpostită, comuna a atras de-a lungul timpului mulți vizitatori, aflați în căutarea aerului curat de munte. Plimbându-ne pe ulițele sale, Pietroșița ne reține atenția cu același farmec senin al satelor de

munte, ca și Moroeni. Case cu pridvor, decorate cu traforaje din lemn de meșterii comunei, ne îndeamnă să ne amintim liniștea din vremurile de demult apuse, cu feciori și fete jucând hore, cu bătrâne ce torceau pe prispă, cu urletul lupilor răzbind din depărtări, mai ales în noapțile de iarnă. La doi pași de Căminul Cultural, o clădire veche ne atrage privirea; este vechea școală a comunei, astăzi monument istoric, ridicată la 1905. Între zidurile sale vor fi învățat citirea, străbunicii pietroșenilor de astăzi. Deasupra intrării, stă scris: „Lumină – religie, patrie și dreptate”. Bunicii străbunilor, care au zidit școala pentru urmașii lor, au transmis mesajul posterității, pentru cei ce vor avea minte să-l înțeleagă. Mergând mai departe pe stradă, întâlnim Muzeul Sătesc, în care trebuie să intrăm, pentru a putea arunca o privire puțin mai indiscretă în viața de zi cu zi a străbunilor care au învățat în școala de peste drum. Muzeul este găzduit de o casă foarte veche, ridicată pe la 1870 de boierul Șerb Popescu, așezată pe două nivele și dispusă la exterior cu prispă și foișor decorate cu traforaje. Meritul pentru amenajarea sa îi revine profesorului Dumitru Ulieru, fără strădania căruia multe dintre obiectele expuse s-ar fi pierdut. Dascăl al comunei, Dumitru Ulieru a fost mereu preocupat de păstrarea vie a amintirilor despre trecutul părinților și bunicilor săi și a depus mari eforturi, cu ajutorul elevilor săi dar și al locuitorilor, pentru a strânge cât mai multe obiecte tradiționale. Muzeul a fost inaugurat în 1974 și îi poartă numele profesorului Dumitru Ulieru.

Obiectele de uz casnic și meșteșugăresc abundă în muzeu. În vechime, Pietroșița era un mare centru meșteșugăresc, unde se prelucra piatra pentru zidărie, șindrila și altele. Mulți dintre locuitori practicau cărăușia în zonele învecinate. Exponatele din muzeu ilustrează cu obiecte specifice meserii, precum cea de rotar, dulgher, fierar, cojocar, însă faima satului din țesătorie se trăgea. Pietroșița era cunoscută pentru scoarțele și covoarele țesute aici, răspândite în zona Muscelului, Prahovei și a Ardealului. Covoarele erau decorate cu motive geometrice, foarte rar

florale și se evidențiau prin echilibrul culorilor și al decorului. Muzeul găzduiește numeroase covoare și scoarțe, prețuite atât de mult de bunici. La etaj, putem găsi și un interior țăranesc amenajat după regulile vremii, cu obiecte specifice: patul din lemn masiv, nelipsitele scoarțe și macaturi, păretar, lăzi de zestre.

Vom face o ultimă plimbare pe strada principală, de la podul peste Ialomița la podul Valea Lupului, pentru a admira rezervația de arhitectură și a ne închipui interioarele acestor case prăfuite și uitate, aranjate precum am văzut în muzeu, în zilele când familii întregi își găseau rostul înăuntru. În plimbarea noastră ne putem opri și la biserica din localitate, ctitorită în secolul al XVIII-lea cu hramul „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu și a Cuvioasei Paraschiva”. Cu părere de rău, ne vom despărți de țăranul muntelui, pentru a ne avânta spre dealuri. Treceți repede prin Fieni, un oraș renumit prin industrie mai ales, și urmăm cursul lin al Ialomiței către sud spre orașul Pucioasa.

Moțăieni – farmecul discret al satelor de deal

Între cele două orășele așezate frumos pe cursul superior al Ialomiței, se găsește o comună pierdută printre dealuri, uitată de turiști, dar care la rândul ei ascunde multe locuri pline de farmec pentru călător. Coborând pe drumul național 71 spre Târgoviște, imediat după ieșirea din Fieni, întâlnim stinghere case bătrânești, vaci păscând agale pe dealurile înverzite aflate de o parte și de alta a drumului, livezi cu pruni. Spre răsărit, cursul Ialomiței ne însoțește călătoria, sclipind în depărtare. Oprindu-ne, putem zări copii zburdalnici jucându-se pe prundișul său. Comuna Moțăieni este menționată prima oară în documente istorice pe la jumătatea secolului al XVI-lea, în timpul voievodului Mircea Ciobanul, fiul lui Radu cel Frumos, dar vechimea sa trebuie să fie mult mai mare. Ea este compusă din două sate: Cucuteni și Moțăieni (fost Coțăieni). Comuna ascunde multe vestigii istorice, în bună măsură necunoscute, precum ruinele Schitului Cucuteni și ale cimitirului, datând din secolul

al XVII-lea sau Biserica Sf. Nicolae și Cuv. Paraschiva din același sat, datând de la începutul secolului al XIX-lea. Când intri în sat însă, un alt edificiu îți atrage privirile: Biserica Mare din Moțâieni. În apropiere se află o alta, mai veche, cunoscută drept biserică mică și care a fost zidită în timpul lui Alexandru Ioan Cuza: „cu ajutorul Sfintei Treimi în cinstea hrasmurilor: Sfinții Voievozi Mihail și Gavril, Sfinților Împărați Constantin și Elena, Sfântului Nicolae și Sfântului Ioan Botezătorul, s-a zidit această sfântă biserică din temelie, în zilele Prea Înaltului Nostru Domn Alexandru Ioan I și a Preasfinției Sale Părintelui Mitropolit Nifon. Cu toată cheltuiala și osârdia domnului boier Șerb Popescu și consoarta doamna Elena și fiii Ioan și Alexandrina (...)”. Biserica mare, care reține privirile la șosea, a fost ridicată la începutul secolului al XX-lea, cu hramul Sfinților Constantin și Elena, dar a avut mult de suferit în urma cutremurului din 1977, fiind consolidată și resfințită doi ani mai târziu.

În apropiere de clădirea impunătoare a acesteia se află o clădire mai modestă, care cu greu poate fi observată de călătorul grăbit - biblioteca locală. În interior găsim, pe lângă o bogată colecție de carte, și un original muzeu al satului, cu o colecție încântătoare de obiecte populare. Muzeul a fost înființat în 1973 prin eforturile făcute de directoarea de atunci a Căminului Cultural, Narcisa Onciu, sprijinită de inginerul Ion Aldea. În prezent acesta își datorează existența inimoasei bibliotecare, Roxana Ilie, care cu multă dăruire a continuat să adune obiecte în colecțiile muzeului. De-a lungul anilor, acesta s-a îmbogățit cu numeroase exponate, precum țesături, icoane, veștminte, ceramică, obiecte meșteșugărești de uz casnic, ș.a. În cele câteva încăperi ale sale, muzeul îl introduce pe vizitator într-o altă lume, cea a moșilor și strămoșilor, a moțâienilor de odinioară, a căror amintire o mai păstrează încă obiectele expuse. Umbra celor ce au trăit în alte vremuri se regăsește și pe ulițele comunei, în fiecare casă bătrânească, cu pridvor și decorațiuni traforate din lemn. Casele bătrânești de pe ulițe îți pot crea uneori impresia că muzeul din care tocmai

ai ieși se prelungește pe străzi și cu fiecare pas pe care îl faci, te afunzi într-o lume a datinilor, a farmecului imemorial, a liniștii patriarhale. Dintr-o ogradă, parcă auzi un moțăian cântând hâtru: „*hai, nevastă, toarce lâna/ aoleo mă doare mâna./ hai nevastă la prășit/ aoleu mă doare-n gât./ hai, nevastă, toarce câlții,/ aoleu mă doare dinții./ hai nevastă la băut./ bogdaproste mi-a trecut.*” Cântecul a fost cules în 1971 de la una dintre bătrânele satului, Alexandrina Vișan din Cucuteni, în vârstă de 70 de ani. În holul bibliotecii, vizitatorul poate admira și o frumoasă expoziție de fotografie tematică, cu casele bătrânești din localitate, case în majoritate mai vechi de o sută de ani.

Noi continuăm drumul de-a lungul Ialomiței, însoțiți de cântecul de odinioară: „*luncă, luncă mult ești lungă/ și n-am cal ca să te-ajungă,/ numai muma mânjilor/ știe seama luncilor/ și culcușul mândrelor.*” Lăsând în urmă atmosfera patriarhală din Moțăieni, intrăm în Pucioasa, un cochet târg de provincie, tare mândru de istoria sa romantică, populată cu bulevarde pe care se plimbau odinioară domni, cucoane și domnițe din București, veniți la băi, cu slujitorii și vizitii lor.

Pucioasa – târgul unde regele venea la băi

Pucioasa aduna odinioară protipendada bucureșteană, cu aerul său curat și capacitățile balneare. Orașul a fost format prin unirea mai multor sate, cel mai vechi fiind menționat documentar în secolul al XVI-lea, dar toponimul vine de la „Piatra Pucioasa” atestat un secol mai târziu. În perioada fanariotă, numeroase hărți austriece menționează așezarea și se știe că soldații ruși erau trimiși uneori la „cure de ape”. Pe la 1828 au fost descoperite primele izvoare de ape ioduroase și sulfuroase, sub dealul de pe partea dreaptă a Ialomiței. Descoperirea a schimbat de-

finitiv soarta așezării și a locuitorilor săi. Faima acestor izvoare și a proprietăților acestora s-a dus repede, atrăgând tot mai mulți suferinzi, care plecau toți mulțumiți de rezultate. În timp, se construiesc tot mai multe vile și hoteluri, case cu capacități de cazare, pentru turiștii sezonieri. Se înmulțesc restaurantele și prăvăliile, apar primele bănci, iar vechile ulițe ale satului devin treptat bulevarde. Până și regele Carol I venea la băi la Pucioasa. Avantajul orașelului era atât mediul natural încântător, cât și apropierea de capitală. Către sfârșitul secolului al XIX-lea, în Pucioasa nu mai vedeai țărânci îmbrăcate în frumosul port popular, precum în satele învecinate, ci doamne de la oraș, cu pălării largi și rochii dantelate, mergând la brațul unor domni cu joben și monoclu. Pentru a stimula dezvoltarea turismului, în epocă s-au făcut mari investiții în infrastructură. În 1894 a fost construită gara din Pucioasa, clădire ce poate fi admirată la capătul bulevardului, iar între anii 1908-1912 a fost construit un mare pod de cale ferată peste râul Ialomița. În 1929, Pucioasa a fost ridicată prin decret la rangul de oraș, perioada interbelică reprezentând și apogeul dezvoltării micii așezări de pe malurile Ialomiței.

Deși deceniile de comunism au compromis o parte a farmecului său deosebit, Pucioasa încă mai zâmbește călătorului la fel de cochetă ca odinioară. Fără a mai avea faima de altădată, ea rămâne o stațiune balneoclimaterică de interes național, cu o bază de cazare și tratament modernă și încăpătoare. Orașul oferă călătorului numeroase obiective de vizitat, precum și posibilitatea de a se odihni. Ca stațiune turistică, Pucioasa este plină de terase și restaurante, unde vizitatorul își poate astâmpăra foamea și setea, respirând un aer curat. O asemenea masă nu poate fi completată decât cu o plimbare prin Parcul Independenței, aranjat în secolul al XIX-lea pentru oaspeții de seamă ai târgului de altădată. La intrarea în parc, întâlnim

un frumos monument dedicat eroilor celui de-al doilea război mondial, creație a unui artist local. În parc se mai găsește încă pâlcul de arbori plantați la 1880, de veterani ai războiului de independență. La câțiva pași se află Centrul Cultural „Ioan-Alexandru Brătescu-Voinești”, înființat în 1924 și dotat cu o sală de spectacole mereu plină în holul căreia se poate vizita o expoziție de icoane și sculpturi realizate de artiști locali. Pe bulevardul principal se găsește și un Muzeu de Etnografie, adăpostit de o frumoasă casă ce a aparținut lui Mihalache Dobrescu, muzeu ce a fost amenajat în 1976. Acesta conține piese reprezentative pentru meșteșugurile practicate în zonă și obiecte de uz casnic.

Urcând spre Dealul Patrana, într-o grădină plină de flori și verdeață, se află vila fostului negustor Nicolae Mateescu, o surpriză deosebită pe care ne-o oferă orașul Pucioasa. Aici se află Clubul de Aeromodelism *Henri Coandă*, cu muzeul aferent, care funcționează în cadrul Clubului Copiilor, înființat în 1953. Aeromodeliștii din Pucioasa au un palmares impresionant, după cum se poate vedea din diplomele și trofeele expuse și sunt organizatorii unui important concurs național de aeromodele, *Memorialul Henri Coandă*, vizitat deseori de celebrul cosmonaut român Dumitru Prunariu. Pentru mulți poate fi o surpriză că Dumitru Prunariu este cetățean de onoare al orașului Pucioasa.

Vizuirea lupoacei din Vulcana Pandlele

Aruncate printre dealurile care despart ca un brâu muntele de câmpiile de la sud de Târgoviște, vom întâlni două comune de un farmec aparte și cu o vechime pe măsură. Înaintând spre sud, după ce ieșim din Pucioasa, mergem pe DN 71 până zărim un indicator ce ne îndrumă către dreapta, spre comuna Vulcana Pandlele,

trecând calea ferată ce leagă Târgoviștea de Pietroșița, intrăm într-una dintre cele mai frumoase comune ale județului. Numele de Vulcana vine de la „vâlc”, care în slavonă însemna lup; istoricii sunt de părere că Vulcana se referă la „lupoaică”, în sensul de sălaș al lupoaicei. În vechime, zona era bine împădurită și locuită de lupi. Unul dintre satele sale, Făgețel, este menționat prima dată la 1475, dar denumirea „Vâlcana” apare într-un document din 1604, referindu-se la evenimente petrecute în timpul domniei lui Vlad Țepeș. De altfel, domnia lui Țepeș este legată și de o altă comună din zonă, Vulcana Băi.

În părțile Vulcanei a așezat Matei Basarab și prima sticlărie din Țara Românească, în zona cunoscută și astăzi drept „Sticlăreni” sau „Valea Sticlăriei”, cu ajutorul brașovenilor. Părăsită mai târziu, sticlăria va fi reînființată de Constantin Brâncoveanu, pentru a servi nevoilor domniei și ale marii boierimi. În mare parte însă, locuitorii se ocupă cu creșterea vitelor și prelucrarea lemnului, prosperând de-a lungul timpului atât datorită hărniciei, cât și generozității mediului înconjurător. Numeroase case bătrânești, cu farmecul aparte al secolului al XIX-lea, atestă bunăstarea din trecut. Vulcana Pandlele ascunde însă o frumoasă surpriză, la care puțini călători s-ar fi așteptat, nefiind familiarizați cu zona. Pe o străduță umbroasă și înverzită se ascunde un minunat monument și muzeu - Casa Atelier Gabriel Popescu.

Gabriel Popescu a fost cel mai mare artist gravor al României, născut în 1866 în Vulcana Pandlele. El a urmat Școala Națională de Poduri și Șosele, dar fiind remarcat prin desenele sale este ajutat să studieze arhitectura, deși a renunțat curând din cauza lipsurilor materiale. Câțiva ani mai târziu, tânărul a reușit să obțină o bursă la

Paris, la Academia Julien, unde va studia artele, în special pictura și gravura, cu rezultate deosebite. Pe la 1900 a fost autorizat de Direcția Poștelor să studieze tehnica fabricării timbrelor, în condițiile în care bursa lui fusese prelungită. În timpul șederii la Paris, Gabriel Popescu a obținut numeroase premii și medalii pentru desenele și gravurile sale, dar în 1901 a ales să se întoarcă în țară, unde devine gravor la fabrica de timbre. Doi ani mai târziu însă, a renunțat la munca din fabrică și a revenit în satul natal, pentru a se dedica artei. Îndrăgostit fiind de locurile natale, el a hotărât să-și ridice și o casă aici, după planurile arhitectului Alexandru Clavel, unde își va aduce mai târziu și soția, o frumoasă franțuzoaică pe care o cunoscuse la Paris, Marthe Canazin. Împreună, ei vor petrece mulți ani frumoși la Vulcana Pandeale.

Casa a fost ridicată în curtea familiei alături de locuința bătrânească, ce a fost păstrată intactă. Clădirea a fost construită în stilul neoromânesc, având ca element predominant lemnul. La etaj se află o terasă largă, sprijinită pe stâlpi de lemn, care oferă o frumoasă perspectivă asupra împrejurimilor. Gabriel și Marthe vor cunoaște mulți ani de liniște și împlinire în casa pe care artistul a ridicat-o cu atât drag, iar avântul său artistic va produce numeroase opere pentru care va fi răsplătit în 1929 cu Premiul Național de Artă Plastică. Gabriel Popescu a lăsat-o văduvă pe Marthe în 1937, dar soția sa n-a mai părăsit România. Ea a rămas la Vulcana Pandeale și a fost înmormântată după ritul ortodox, așa cum își dorise. Frumoasa lor poveste de dragoste și casa care a găzduit-o, au rămas în amintirea vulcănenilor. Muzeul adăpostește mobilier care a aparținut familiei, obiecte personale, ustensile ale artistului. La mansardă, poate fi vizitat atelierul său de lucru. Atât de mult a iubit Gabriel Popescu acest loc încât – umblă vorba printre localnici – uneori se pot auzi pași la

etaj, ca și cum artistul ar mai lucra acolo, în atelierul său... Casa sa se odihnește tăcută, după un pâlcc de arbori, într-o curte largă și plină de verdeață.

Moșia lui Țepeș de la Vulcana Băi

La câțiva kilometri de Vulcana Pandeale se află o altă așezare la fel de fermecătoare, ce ascunde la rândul-i surprize frumoase: Vulcana Băi. Despre această comună aflăm prima oară din documentele emise de Radu Șerban, urmaș în tronul Țării Românești al lui Mihai Viteazul. Hrisovul acestuia vorbește despre Vâlcana și Satu Mare, astăzi comuna Doicești, că ar fi fost cumpărate de Vlad Țepeș pentru 80 000 de aspri, să le lase de zestre surorii sale, Alexandra. Radu Șerban va întări stăpânirea acestor sate urmașilor Alexandrei, punând blestem asupra celor ce ar încălca voința sa.

Vulcana Băi găzduiește unul dintre cele mai interesante locuri din țară și în același timp, unicat în Europa - Centrul Internațional Ecumenic. Înființat în 1991, acesta funcționează sub egida Comisiei Naționale UNESCO, fiind un organism neguvernamental, care grupează clerici și laici aparținând tuturor confesiunilor religioase din România sau din străinătate, cu scopul de a încuraja toleranța, înțelegerea reciprocă și dialogul interconfesional. Acesta nu și-a propus să amestece religiile sau să acționeze ca un fel de autoritate religioasă, ci și-a propus să încurajeze cunoașterea reciprocă, crearea unui climat de încredere și înțelegere între diverse culte religioase. În 1998, a luat inițiativa construirii unui Complex Interreligios la Vulcana Băi, care reprezintă un unicat în lume, deoarece reunește în aceeași incintă lăcașuri de cult aparținând unor religii diferite: o biserică ortodoxă, o sinagogă evreiască și o moschee musulmană. Complexul a fost construit cu mari eforturi, prin sprijinul

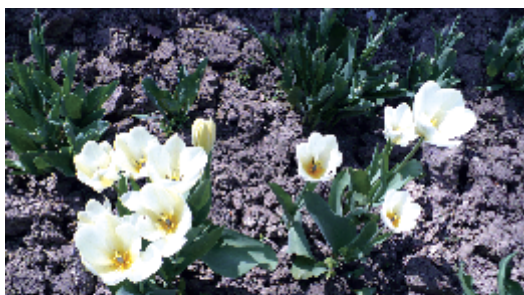
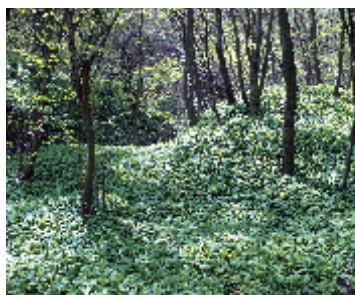

creștinului Ion Popescu, evreilor Rubi și Mihael Zimmerman, musulmanilor Leila și Omar Akill. Întins pe câteva hectare, pe dealuri line și parcă veșnic înverzite, într-o atmosferă de liniște și pace, cu aer curat, Complexul de la Vulcana Băi reprezintă un loc de vis, menit reculegerii și meditației. În biserica ortodoxă, care adăpostește moaștele ale Sfântului Ioan Botezătorul, se oficiază chiar serviciu religios.

După momentele convenite de reculegere, ne vom continua drumul cu o lungă drumeție către o altă mică minune vulcăneană, Schitul Bunea. Pe la 1622, boierul Vâlcu din Orbeasca, stăpânul moșiei Vulcana, a hotărât să zidească o mănăstire împreună cu feciorii săi și a mers la moșnenii din Brănești pentru a cumpăra dealul Vulcanei. Aceștia însă au consimțit să cedeze terenul fără plată, cu condiția să fie trecuți și ei în rândul ctitorilor mănăstirii care urma a fi zidită. La scurt timp însă după această bună înțelegere, boier Vâlcu a murit, iar hotărârea sa a fost dată uitării. Legenda spune însă că în 1654, fiul său, Bunea, fugărit fiind de turci, a găsit adăpost în zonă, amintindu-și astfel de făgăduința tatălui său. Istoricii spun că

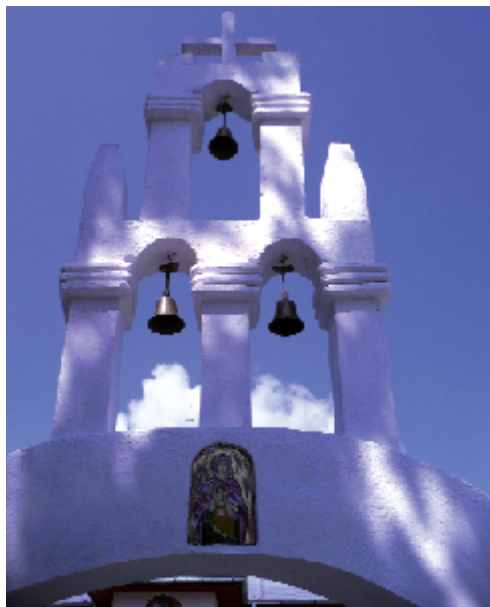
nu de turci fugea el, ci de seimeni, oștenii plățiți ai lui Matei Basarab care se răsculară contra voievodului pentru lefuri neplătite. Bunea a zidit mănăstirea, care până în ziua de astăzi îi va purta numele: Schitul Bunea sau Mănăstirea Bunea.

Călătorul pornește din Vulcana Băi, pe o potecă ce urcă lin prin păduri de fag către Dealul Vulcaniei, prin Plaiul Mănăstirii. Primăvara, trecând prin pâlcuri de ceapă sălbatică, crescută la umbra fagilor, urcăm în liniște către mănăstire, pe urmele lui Bunea vistiernicul. La schit se poate ajunge și din satul Gura Vulcăniei, din Vulcana Pandele, pornind de la Piscul Tătarului și urcând până la Plaiul Jidovului, de unde poteca ne scoate direct la mănăstire. Odată ajunși acolo, ne rezezim, ca orice călător,

să fotografiem biserica și împrejurimile, până când un călugăr bătrân ne oprește și ne admonestează blând, că la mănăstire trebuie să venim nu doar pentru poze, ci și pentru sfânta liturghie. "Oricât de departe ar fi", ne dojenește el părintește, "trebuie să ne străduim să ajungem, pentru că Dumnezeu numără pașii pe care îi faci până la sfânta mănăstire. Ne simțim rușinați de dojană, plecăm fruntea și ne închinăm".

Biserica Mănăstirii Bunea este modestă, după posibilitățile bănești ale ctitorului, cu formă de navă dreptunghiulară, fără abside laterale. Într-un naos și pronaos se găsesc doi stâlpi despărțitori, de secțiune octogonală, specifice arhitecturii

din vremea lui Matei Basarab. Într-un naos și altar se găsește o catapeteasmă de lemn, iar naosul este luminat de două ferestre dispuse asimetric la nord și la sud, având deasupra o turlă de zid. Pronaosul este acoperit cu o boltă semicirculară iar în 1785 s-a adăugat bisericii și un pridvor, alcătuit din două arcade sprijinite pe trei stâlpi de zid. Pictura originală fusese puternic deteriorată și la 1785 a fost refăcută de faimosul pictor Radu Zugravu. Întâmplător, pe la 1860 a fost găsit la Schitul Bunea un caiet de 83 de pagini, despre care s-a stabilit că i-a aparținut lui Radu Zugravu și care a fost publicat ulterior

de Mihail Kogălniceanu. Se născuse astfel ipoteza că la Bunea ar fi existat o școală de pictori bisericești, în secolul al XVIII-lea, dar există prea puține informații pentru a confirma ideea. Pe noi, călătorii, ne interesează mai puțin aceste dezbateri care aparțin istoricilor: "drumul către Bunea ne obosește, dar ne oferă și o mare liniște interioară, poate aceeași liniște pe care o găsisem, în codrii de pe dealul Vulcanei, și vistiernicul Bunea Grădișteanul..."

Călătoria noastră pe Valea Ialomiței ar putea continua mult, prin numeroase locuri pline de farmec și pace patriarhală. Ne vom opri deocamdată aici, urmând să ne continuăm călătoria pe Ialomiței invitând, totodată, și alți călători să urmeze itinerariul nostru, într-un week-end liniștit de vară, pentru a putea admira, pentru a se putea minuna, de moștenirea pe care istoria a tănuț-o în aceste locuri de o

frumusețe inefabilă. Valea Ialomiței ascunde trecutul și lasă impresia că nu vrea să-l dezvăluie decât inițiatului, celui care vrea să descopere sau să redescopere, nicidecum turistului interesat de confort. Dar dezvăluirea minunilor de pe Valea Ialomiței merită orice sacrificiu, fiind o experiență unică. Adresându-ne aceluși călător, pe care Valea Ialomiței îl așteaptă pentru a-i arăta frumusețile sale, îi urăm drum bun, în speranța că broșura noastră îi va folosi totuși, în călătoria sa.

Casetă:

EUROPA DE ACASĂ. Istorie și tradiții pe Valea Ialomiței.

Europe Direct Târgoviște

Coordonator proiect: Vlăduț Andreescu

Text: Cezar Stanciu

Foto: Vlăduț Andreescu, Cezar Stanciu, Alexandru Marica, Vlad Pistrițu

Proiect finanțat de Comisia Europeană și Consiliul Județean Dâmbovița, prin Centrul Europe Direct din cadrul Bibliotecii Județene „I.H. Rădulescu” Târgoviște.

Contact: Str. Stelea, nr. 2, Târgoviște, cod poștal 130018.

Tel.: 0345 100581; email: office@edtargoviste.ro

Vizitează și: www.edtargoviste.ro

CUPRINS

Istorie și tradiție pe Valea Ialomiței.....	2
Moroeni – comuna de la poalele muntelui.....	3
Pietroșița, unde odinioară se țeseau covoare.....	8
Moșăieni – farmecul discret al satelor de deal.....	11
Pucioasa – târgul unde regele venea la băi.....	13
Vizuina Lupoaicei din Vulcana Pandele.....	15
Moșia lui Țepeș de la Vulcana Băi.....	18

ISBN 978-606-537-048-7
2010, Editura Cetatea de Scaun
e-mail: editura@cetateadescaun.ro
www.cetateadescaun.ro
Printed in Roumania